

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Ο ΖΑΝ ΜΟΡΕΑΣ ΣΤΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ

(Άρθρο του Γάλλου ποιητού Λέο Λαργκιέ για τον Έλληνογάλλο ποιητή Ζαν Μορεάς)

ΚΑΘΕ φορά που ξαναφέρνω στη μνήμη μου τον Ζαν Μορεάς, τον φαντάζομαι πάντοτε μεσα σ' ένα καφενείο. Και πραγματικά, από το 1903 ως το 1910, τον έβλεπα πάντοτε μέσα στο «Καφέ - Βάσσετ», όπου βασιλευσε σαν τύραννος, μάλιστα τύραννος γραφικός και χαριτωμένος.

Έφτανε εκεί πάντα κατά τις δυο το μεσημέρι, με το μονόκλ του στο μάτι, έρριχνε ένα κατσουφιασμένο βλέμμα στη σάλλα, έπειτα ένα έλαφρό χαμόγελο άνθιζε κάτω απ' το συνταγματάρχιστικο μουστάκι του και πήγαινε άργά να καθήσει στο τραπέζι όπου καθόντουσαν οι θαυμασταί του, ενώ εκείνοι τσακίζοντουσαν ποιός να του πρωτοπαρωρήσει τη θέση του.

Μόλις καθόταν, άρχιζε τη γκρίνια. Έλεγε πως όλα ήταν πένθιμα εκεί μέσα και πως δεν θα ξαναπατούσε το πόδι του πειά εκεί. Το πούρο που κάπνιζε, έκλεκτο πάντοτε, ήταν άχυρένιο και το πιτό που του σερβίριζε το γκαρσόνι, ό Ιζνιτόρ, άπαισιο...

Σε λίγο άφηνε το πούρο του κι' άρχιζε να καπνίζει πίπα. Τότε ό ούρανός ξεκαθάριζε... Ό Μορεάς έπαυε να είναι κακόκεφος και ψιθύριζε κάποιο στίχο.

Στο τραπέζι του Μορεάς έβλεπε κανείς τακτικά το Νουμά Μπαρτανιόν, τον πιο λεπτό και πιο μορφωμένο άνθρωπο που γνώρισα στη ζωή μου, τον συγγραφέα Άντουάν Άλμπαλά, τον όποιον ό ποιητής άγαπούσε πολύ, τον σοσιαλιστή βουλευτή και σοφό έλληνοιστή Μπράκ, τον μεγάλο κριτικό Πώλ Σανταί και πολλούς νέους λογίους, οι όποιοι ήξεραν όλες τις «Στροφές» απ' έξω. Συχνά, ένας άνθρωπος με γενειάδα περνούσε κι' έαφιγγε το χέρι του Μορεάς. Φαινόταν σαν αυτούς τους ηλικιωμένους φοιτητές που δεν παίρνουν ποτέ δίπλωμα και συνωδευόταν από μια μελαχροινή γυναικούλα. Μιλούσε στον ένικό στο Μορεάς, ό όποιος έλεγε πάντοτε, όταν ό άνθρωπος αυτός έφευγε:

σανσόνεϊτα τής Μονμάρτρης. Τη στιγμή που δέχτηκε κατάστηθα τις σφαίρες, σήκωσε ψηλά τα χέρια της, κι' άποχαιρέτησε τον κόσμο με τα μακρυά, άσπρα γάντια της...

Τέλος, στις άναμνήσεις αυτές θέλω να προσθέσω και τη ματαιώσι ενός τερατώδους σχεδίου δολοφονίας του Τσάρου Νικόλαου ΙΙ και της Τσαρίνας, κατά την έπίσκεψή τους στο Παρίσι.

Τό αυτοκρατορικό ζευγος είχε μαζί του 200 περίπου μυστικούς άστυνόμους για την ασφάλειά του και όμως, παρ' όλη αυτή την άγρυπνη έπιτήρησι, ένα πρωί μας ξάφνιασε ένας υπόκοφος κρότος από τό έσωτερικό της ρωσικής πρεσβείας. Έτρεξα λοιπόν άμέσως μέσα και έμαθα από τους Ρώσους συναδέλφους μου ότι είχε γίνει μια άπόπειρα κατά του Τσάρου.

Είχαν θράσει φρέσκα αυγά για τό αυτοκρατορικό πρόγευμα και καθώς ένας υπηρέτης τά πήγαινε στο τραπέζι, ένα από αυτά του έπεσε στο δρόμο. Τό αυγό τότε έξερράγη και τον σκότωσε! Τά υπόλοιπα αυγά έξετάστηκαν άμέσως και έξακριβώθηκε ότι ήταν... μικροσκοπικά έκρηκτικά μηχανήματα, κουρδισμένα καταλλήλως ώστε να σκοτώσουν τον Τσάρο και την Τσαρίνα!

Παρ' όλες όμως τις έρευνές μας δεν κατωρθώσαμε ν' άνακαλύψουμε τους μηδενιστάς που είχαν αντικαταστήσει τά φρέσκα αυγά με τά... ψεύτικα.

Αυτές είναι ή πιο χαρακτηριστικές από τις άναριθμητες άναμνήσεις μου ως άστυνομικού. Σ' ένα άλλο προσεχές άρθρο μου θ' άναφέρω και μερικές άκόμη από τις πιο έκπληκτικές και τις πιο άλησμόνητες.

ΡΕΝΕ ΓΚΙΣΑΡ

Γέως Διευθυντής της Γαλλικής Άσφαλείας

«Είνε ό δολοφόνος!»

Δέν έμαθα ποτέ ούτε γιατί τον άποκαλούσε έτσι, ούτε και ποιός ήταν ό άνθρωπος αυτός.

Ένας από τους λόγους για τους όποιους άγαπούσαμε όλοι τον Μορεάς ήταν και ή θαυμαστή άδιαφορία του για τό χρήμα. Ζούσε με μικρά εισοδήματα που του έστελναν οι συγγενείς του από την Ελλάδα και ποτέ του άπολύτως δεν είχε μιλήσει σε κανένα για χρηματικά ζητήματα. Ήταν τό τζιτζίκι που τρώει κι' αυτό βέβαια, μά που δεν άγίζει ποτέ του βρωμερά πράγματα.

Ήταν ό ποιητής που ζούσε μέσα στ' άστρα. Ή πραγματικότης γι' αυτόν ήταν ό,τι έπλαθε ή φαντασία του. Κι' αν με τη λέξι «ποίησις» χαρακτηρίζεται αυτή ή αίωνία άταπάτη, κανένας δεν υπήρξε πιο άληθινός απ' αυτόν.

Ή άυγή μας εύρισκε συχνά περιπλανωμένους στα προχώματα του Παρισιού. Θυμάμαι μια νύχτα που τον συνώδεψα άργά ως τό Μονρούζ. Τά καπηλειά ήταν άνοιχτά, γιατί περνούσαν από κεί οι λαχανοπώλαι που πήγαιναν στο παζάρι κι' έπιναν κανένα ποτηράκι.

Ό Μορεάς ήξερε κάποιοι κάπελα ό όποιος λεγόταν κ. Πετι κι' ό όποιος μας σερβίρισε ένα άπροσδιόριστο φαγητό κι' ένα κομμάτι ψωμί ξερό, σ' ένα σιδερένιο τραπέζι μπροστά στην πόρτα του μαγαζιού του. Τό παχύ κρασί που ήπιαμε χωρίς να τό δούμε, μύριζε βερύκι.

Σε λίγο μια μενεξεδένια άυγή έσκασε πάνω απ' τό Παρίσι... Ή κίνησις άρχισε να ζωηρεύη... Κι' άκουσα τότε τον Μορεάς ν' άπαγγέλλη με τη συγκινητική και βαθειά φωνή του την «Στροφή» του που άρχίζει με τό στίχο:

«Σάν έρθη τό φθινόπωρο με τά νεκρά του φύλλα...»

Ξέχασα πειά τό όνομα της όδοϋ, όπου κατοικούσε ό Μορεάς, μά τον συνώδευσα πολλές φορές ως την πόρτα του. Σάν όλους τους νυχτοβίους, ό Μορεάς χωριζόταν πολύ δύσκολα απ' αυτούς που τον συνώδευαν. Παρέτεινε όλοένα τη στιγμή της «καληνύχτας». Συχνά μάλιστα με παρακαλούσε ν' άνέβω και στο δωμάτιό του για να του κρατήσω λίγη συντροφιά.

Τό δωμάτιο αυτό είχε κάτι τό τραγικό. Μου φαινόταν σαν να βρισκόταν έξω απ' τον κόσμο τούτο, σ' έναν νεκρό πλανήτη. Τό κρεβάτι ήταν άφιαχτο, στίβες βιβλίων ήταν ριγμένες στη τύχη στις γωνίες και στο πάτωμα κι' ένα λαβομάνο ύψωνόταν στη μέση σαν θωμός άπογνώσεως.

Θυμούμαι επίσης πολύ καλά τις λεπτομέρειες της τελευταίας βραδυάς που τον είδα ζωντανό. Ήταν μια βαρειά κ' ύγρη βραδυά του Φεβρουαρίου κι' ό Μορεάς μου έκανε την έξαιρετικά μεγάλη τιμή νάρθη να φάη μαζί μου στο σπίτι μου. Καθώς τρώγαμε, βλέπαμε άπέναντί μας μια κάμαρη του άντικρυνού σπιτιού, όπου μια ωραία Ρωσίδα φοιτήτρια άλλαζε κορσάζ και τραγουδούσε τόσο παθητικά κάποιο σλαβικό τραγούδι, ώστε ό ποιητής άρχισε να κλαίη.

Κατόπιν άρχισε ν' άπαγγέλλη κάποιο ποίημα του Λαμαρτίνου που άρχιζε με τό στίχο:

«Όταν κανένας χάνεται σε διάση χωρίς δρόμους...»

Μά ήταν τόσο συγκινημένος, ώστε δεν μπόρεσε να συνεχίση...

Λίγες μέρες κατόπιν συνώδευα τό νεκρό του στο κοιμητήρι του Πιέρ - Λαζαίζ. Βάδιζα ακριβώς πίσω απ' τον άνθρωπο που κρατούσε τό στεφάνι με τις βιολέττες που είχε στείλει ό Βασιλεύς των Έλλήνων Γεώργιος.

Ό Μωρίς Μπαρρές ειπε εκεί μεταξύ των άλλων:

«Ό φίλος μας ήταν ένας εύπατρίδης απ' την Πελοπόννησο...»

Μά έγώ, εκείνη τη στιγμή, σκέφθηκα ότι ήταν προπάντων ένας εύπατρίδης της ποιήσεως.

ΛΕΟ ΛΑΡΓΚΙΕ

Ό Ζαν Μορεάς
(Σκίτσο του Βαλλοτόν)